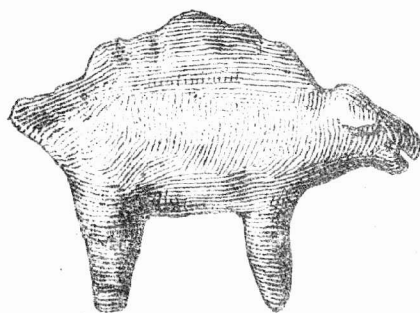

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
pobočka v Brně

*přehled
výzkumů
1959*

BRNO 1960

PD 1520/1959 (1960.)

23243/60

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1959

Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Stalinovy sady 19/23.

Odpovědný redaktor: dr. Josef Poulík.

Výkonný redaktor: dr. Jiří Říhovský.

Redaktor: dr. Anna Medunová.

Překlady: prom. hist. R. Tichý a E. Tichá.

Kresby: Jaroslav Jaša.

Na titulní stránce: Hliněná figurka z pohanského obětiště
v Mikulčicích.

Vydáno jako rukopis - 300 kusů - neprodejné.

Hrob kultury zvoncovitých pohárů ve Veselí n.Mor.

Čeněk Staňa

Dne 23. října 1959 narazili dělníci při výkopu základů pro stavbu na západním konci nár. podniku Stavební hmoty ve Veselí nad Moravou, na jižním okraji města, v trati "Náklí", v hloubce 110 cm pod povrchem na lidskou kostru. Nález oznámil Archeologickému ústavu, odbočce v Brně, správce místního musea PhMr J. Kytlica. Když jsem přijel na místo nálezů byl již hrob vybrán a jáma zabetonována. Z vyházené hlíny v okolí jsem vybral většinu kostí kostry pohřbeného muže /1/ a střepy z misky; spodní část džbánu /2/ a kančí kly jsem získal od správce musea, nátepní destičku od nálezců. Od dělníků, kteří hrob vykopali, jsem se dověděl údaje o nálezové situaci, jak je níže uvádím. Lze je mít za věrohodné, neboť mě informovalo několik zaměstnanců nezávisle na sobě a jejich výpovědi se shodovaly.

Popis hrobu: Zásyp hrobové jámy splýnul s okolním prostředím. Hrob byl totiž v těžké, černé, naplavené hlíně, jeho dno nezasahovalo do šterkového podloží. Kostra ležela na levém boku v nakrčené poloze, orientovaná hlavou k jihovýchodu, nohama k severozápadu /obličejem k jihu/. Pravou paži prý měla dopředu nataženou, levou v lokti ostře ohnutou. Před hrudí u levého zápěstí byla kamenná nátepní destička, u chodidel stál džbánek a miska /s průměrem okraje asi 29 cm; nádoby se rozbily a z dochovaných zlomků není možno ani u jedné rekonstruovat celý profil/. K výbavě hrobu patřily také dva velké říční valouny před kostmi bércevními, blíže k chodidlu kosoúhelníkový kvádrík /12 x 10 x 10 cm/, a plochý lichoběžníkový valoun 1,5 až 3 cm silný s rozměry 11 x 9 x 9 x 8 cm. Před větším kamenem, mezi džbánkem a plochým valounem ležela část na půlky rozštípeného kančího klu a prohnutá lžička rovněž z kančího klu.

Ze džbánu se zachovala jen úplná spodní část po vyhnutí hrdla. Jeho břicho je značně nízké. Miska má rozšířený, dovnitř skloněný okraj, stěna je k okraji šovitě prohnutá, takže se pod okrajem vytváří mělký, široký žlábek, který je na jednom z nalezených zlomků překlenut dvěma z okraje vytaženými, masivními oušky, vedle sebe položenými, provrtanými trojúhelníkovitými otvory /světlost asi 0,5 cm/. Ouška na miskách posazená vedle sebe vyskytla se několikrát na pohřebištích kultury zvoncovitých pohárů na Brněnsku. Nálezu z Veselí je nejpodobnější miska z hrobu V v Kuřimí, která má pod okrajem žlábek, přes nějž se vinou vedle sebe dvě pásková, hodně prosvětlená ucha /2/. Další podobné misky možno uvést z hrobu č. III/1934-1935 v trati Široká pole ve Šlapanicích /3/, a z Únanova, okres Znojmo /4/, u níž však chybí žlábek pod okrajem. Misky z hrobů ve Šlapanicích - nález z roku 1887 /5/ a z Brna-Obřan /6/ mají dvojici uch posazenou poněkud pod okrajem.

Úzká nátepní destička s podélnými stranami dovnitř prohnutými je slabě klenutá. V rozích má otvory, vrtané kužel-

vitě s obou stran /d. 8,7 cm, š. 2-2,4 cm/. Je obdobná destička z hrobu v nedalekých Zarazicích /vzdáleno asi 1 km/, která je uložena v okresním muzeu ve Veselí n. Mor. /7/.

Kančí kly se v pozdní době kamenné vyskytují velmi často na sídlištích i v hrobech. L.Hájek zdůrazňuje jejich častý výskyt jednak v Itálii a v alpské oblasti, jednak ve střední Evropě a vidí v tom jeden z drobných dokladů pro spojení mezi středoevropskou skupinou zvoncovitých pohárů a alpskou oblastí i Itálií /8/. Kančí kly bývají někdy jen prostě při hrobu ohlazené /9/, jindy jsou upravené na spinadla /10/, nebo rozštípnutím uzpůsobené jako nožíky /11/. Rozpůlený kel z našeho hrobu nejeví žádné stopy opracování, pozoruhodná však je úprava druhého. Jeden konec podélně na plocho rozříznutého kančího klu je zahrocen, vnější strana oblouku je ostře zalomena, k opačnému konci se ústěp rozšiřuje a je uvnitř lehce prožlábnut, hrany má ohlazené. Předmět lze označit jako lžičku /max. délka lžičky 10 cm, max. š. 2,4 cm/. Podobné lžičky má A.Međunová z výšinného eneolitického sídliště na Starých Zámkách u Lišné /12/.

Z trati Náklo - Nákli, parc. č. 3640-3656, ve Veselí n. Mor. uvádí V.Hrubý ojedinělý nález střepu mísy kultury zvoncovitých pohárů /13/. Mísa měla rozšířený, dovnitř vytažený okraj, rovně seříznutý a zdobený. Tento zlomek a hrob odkrytý v roce 1959 naznačují, že tam bylo pohřebiště lidu zvoncovitých pohárů.

P o z n á m k y :

- 1/ Viz anthropologický posudek M.Stloukala.
- 2/ Soupis L.Hájka v archivu AÚ ČSAV, odb.v Brně, č.j.880/50; uloženo v MM v Brně, inv.č. Pa 10014/39-6.
- 3/ Tamtéž, č.j. 1025/50; Mf. v Brně, inv.č. Pa 190/34-8.
- 4/ Tamtéž, č.j. 1040/50; z kostrového hrobu III/1936.
- 5/ Tamtéž, č.j. 1021/50; MM v Brně, inv.č. 66957.
- 6/ Tamtéž, č.j. 734/50.
- 7/ V.Hrubý, Sborník veienradský, n.ř. 12 1941, 49.
- 8/ L.Hájek, Půlměsíková spinadla kultury zvoncovitých pohárů, Pam. arch. XXXXII 1939-46, 27.
- 9/ Viz např. nálezy z Laa a.d. Thaya, NO. - R.Pittioni, Urgeschichte des Österreichischen Raumes, 259, obr.181:7,8.
- 10/ Srovn. L.Hájek, Půlměsíková spinadla ..., 20 a d. Z moravských spinadel je z kančího klu nedohotovný exemplář z Určic /L.Hájek l.c., 25/, z českých z Prahy-Vršovic /l.c./.
- 11/ A.Benešová, Nový nález zvoncovitých pohárů na Moravě, AR V 1953, 451-452; nálezová zpráva archiv AÚ ČSAV, odb. v Brně, č.j. 3163/52. J.Ondráček uvádí nožíky z rozštípených kančích klů z hrobů česné únětických v Marefích a v Syrovicích /nepublikovaná diplomová práce "Osídlení Moravy lidem protoúnětické kultury, Brno 1956, 113 K.Tihelka mluví o těchto lokalitách v souvislosti se závěsnými ozdobami z kančích klů /Moravská únětická pohřebiště, Pam. arch. XLIV 1953, 281/. Další podobný nožík z kultury zvoncovitých

pohárů připomíná J.Ondráček na citovaném místě z Blučiny /podle A.Benešové,

Lid s kulturou zvoncovitých pohárů na Moravě, nepubl. dis. práce, Brno 1953, 70/.

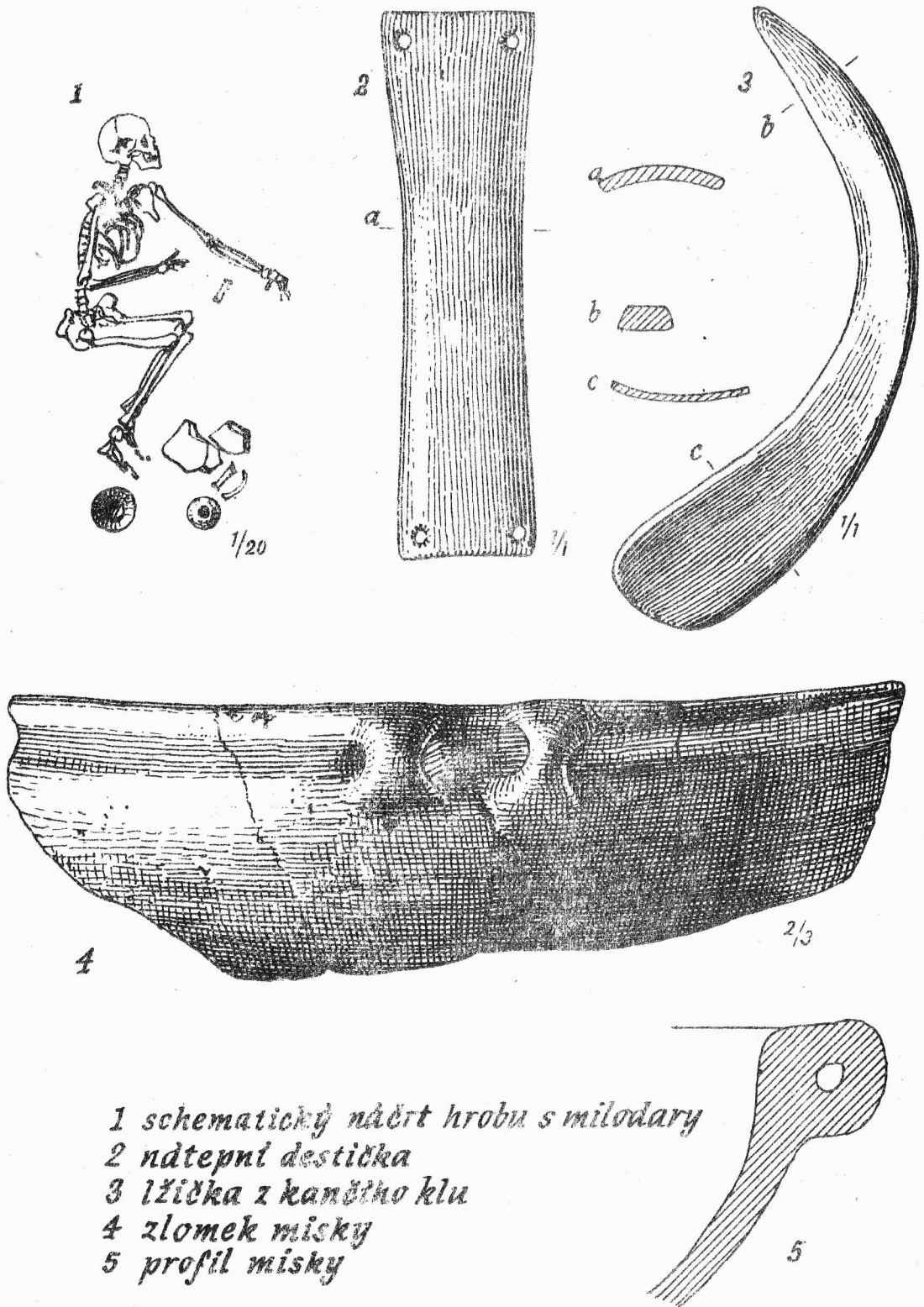
12/ Za laskavou informaci děkuji dr. A. Medunové.

13/ Sborník velehradský, n.ř. 12, 1941, 49; též rukopisný soupis V.Hrubého v archivu AÚ ČSAV, odb. v Brně, a soupis L.Hájka tamtéž, č.j. 1055/50. Při okraji mísy je nasazen podlouhlý, dvakrát svisle provrtaný pupek /uloženo v MM v Brně, inv.č. 66527/. Zlomek byl získán v průkopu železniční trati u mostu přes Moravu.

- - - - -

Ein Grab der Glockenbecherkultur in Veselí nad Moravou.

Am 23.Oktober 1959 wurde beim Erdaushub für ein Gebäude am südlichen Stadtrande, in der Flur "Náklí" in einer Tiefe von 110 cm unter der Oberfläche, ein Skelettgrab der Glockenbecherkultur eingefangen. Die Aufschüttung der Grabgrube floss mit dem umliegenden Milieu zusammen. Das Skelett lag auf der linken Seite in angehockter Lage, mit dem Kopfe nach Südost mit den Füßen nach Nordwest orientiert (mit dem Gesichte nach Süden). Der rechte Arm war angeblich nach vorne gestreckt, der linke im Ellbogen gebogen. Vor dem Brustkorb beim linken Handgelenk fand man eine steinerne Armschutzplatte, mit nach innen durchgebogenen längeren Seiten und mit 4 Öffnungen in den Ecken, die kegelartig von beiden Seiten gebohrt sind (Länge 8,7 cm, Breite 2-2,4 cm). Bei den Fusssohlen stand ein Krüglein (erhalten blieb bloss der untere Teil) und ein Schüsselchen, das einen erweiterten, nach innen geneigten Rand hat, unter diesem eine flache, breite Rille, welche von zwei, nebeneinanderliegenden, aus dem Rande gezogenen massiven Henkeln überwölbt ist, (Durchmesser des Randes ungefähr 29 cm). Zur Grabausstattung gehörten ebenfalls zwei grosse Flussrollsteine, die vor den Unterschenkelknochen lagen, näher zur Fusssohle befand sich ein rhomboidischer (12 x 10 x 10 cm) und daneben ein flacher trapezförmiger. Vor dem grösseren Stein, zwischen dem Krüglein und dem flachen Rollstein lag ein in der Mitte gespaltener Eberstosszahn und ein gebogenes Löffelchen, das aus einem Eberstosszahn gefertigt war. Aus derselben Flur, in der sich das Grab befand, kennen wir das Bruchstück einer verzierten Schüssel, mit erweitertem Rande, die der Glockenbecherkultur angehört.

- 1 schematický náčrt hrobu s milodary
2 nátepní destička
3 lžička z kančího klu
4 zlomek misky
5 profil misky

Veselí n. Mor. Hrob kultury zvoncovitých pohárů.